

Résidence Palace L'Etoile
GIROLAMO SANTOCONO, Rue des Italiens

 Ludwine Soubry, Amsab-ISG

Tussen 1948 en 1950 kwamen treinladingen vol Italiaanse werkloze, doodarme mannen, en al helemaal geen mijnwerkers naar België, van de "*paradis du Nord de l'Europe*", met een contract voor vijf jaar op zak, exclusief voor werk in de steenkoolmijnen, en er vast van overtuigd dat ze na die tijd rijk terug naar huis zouden keren. De mijnen waren diep en donker, de zon ver weg. Hoe meer meters steenkool ze uithakten, hoe meer ze verdienden. Ze hakten zich te pletter, tot grote ergernis van de Belgische mijnwerkers: die 'Macaroni's' deden alles voor het geld. Vanaf 1953 kwamen echtgenotes met ooms, neven, broers, burens en kinderen massaal over. Want alles ging goed, geen man die de waarheid over dit paradijs naar huis schreef; als hij tenminste kon schrijven en de achterblijvers konden lezen.

De auteur van het boekje, Girolamo Santocono, kwam als jongetje van drie met zijn ouders in Morlanwelz terecht. Het relaas wordt door het kind verteld. Het gezin Santocono werd verplicht gehuisvest ("*un infâme chantage*") in La Cantine, een deel van de site L'Etoile, 'een reusachtig kippenhok' voor 24 gezinnen met "*des enfants à ne plus savoir qu'en faire*". Water en elektriciteit waren gratis. Water: dat waren twee kranen beneden in de hal; elektriciteit: meer dan drie peertjes aan en de boel sprong; de wc's: buiten, vijftig meter verder, stinkend en wel.

Rond La Cantine lag Le Grand Camp: barakken van de Tweede Wereldoorlog waarin de meeste migranten woonden. De Belgische huisjesmelker was nog niet geboren, bovendien was het tussen Belgen en vreemdelingen "*le clivage total*", het getto in alle opzichten. Algemene achtergrond van La Cantine: het eeuwig gedoe en kabaal binnen en buiten. Binnen: de twee trappenhuizen altijd vol spelende en ruziënde kinderen en kletsende of kijkende huisvrouwen; muziek vanuit de open huisdeuren; de dag die begon met het naar beneden dragen van nachtemmers en po's en eindigde (of nooit leek te eindigen) met zingende, vloekende, dronken mannen die na hun shift vanuit

het café de trappen opsukkelden. Buiten: naast het fluiten van de sirene voor de shifts en het andere gewone lawaai rond een mijn, zoals het ononderbroken voorbijdenderen van de kolenwagentjes, was er "*le maître des bruits*", de maar al te vertrouwde loeiende ambulance met weeral eens mijnslachtoffers aan boord. En overal en tot in elke porie, kolenstof dat alles grauw en vies maakte en bij regen de hele site veranderde in een zwarte kleverige modderpoel... met daartussen, op vierkante centimeters, groenteperkjes met een sla, een paar tomaten, wat basilicum.

Anders dan de Belgische mijnwerkers, fier op hun beroep dat van vader op zoon overging, was voor de Italianen "*la mine(...), le charbonnage (...), un piège, une affaire de pères*", hun zonen zouden, mochten er nooit afdalen. Ze liepen school, de kleine Italiaantjes, automatisch in sectie B of C, het normale leerprogramma zouden ze toch niet kunnen volgen, en daarna gingen ze toch naar de fabriek of de beroepsschool. Ze kregen doorgaans minder dan halftijds les: tijdens de momenten dat de onderwijzer zich niet met sectie A bezighield.

Bij de mijnramp in Marcinelle in augustus 1956 waren - dan toch - de solidariteit en de gedeelde smart enorm en velen besloten nog maar eens om definitief 'naar huis' terug te keren, wat ze niet deden, want daar was nog altijd geen werk. Ook de vader van de auteur ging niet terug maar werd een ijverig syndicalist. De algemene staking tegen de Eenheidswet in 1960 daarentegen ging aan de Italianen voorbij, het was een zaak van de Belgen. Het leven in en rond de mijnen was en bleef hard, met een knagend heimwee naar zon en buitenlucht.

Toch is het geen droevig boekje en er zit ook geen greintje naturalisme in, integendeel, de toon is opgewekt, badinerend, alsof alles daar één grote grap, één groot feest was. Ellende gezien met de ogen van een opgroeiend jongetje en tussen de regels, tussen die zeer luide stem van een licht beschonken doordrammer aan de toog van zijn stamcafé, hier en daar een schrijnende zinsnede, een losse, pijnlijke opmerking. Tragikomisch als de sociale films van de Britten Loach, Leigh en Frears, compleet met een overvloed van tussenwerpsels en samenstellingen met bull, bloody en bastard en klote... Het pseudo-familiaire taaltje van iemand die absoluut populair wil overkomen neemt de lezer erbij, want hoe komt hij anders zoveel te weten over hoe het leven daar werkelijk was. En het was er nu eenmaal echt klote. Wat de Italianen op de been hield was 'volgend jaar', want dan gingen ze beslist naar huis terug. De meesten gingen nooit terug, en rijk zijn ze ook nooit geworden.

Tot slot nog: zonder overdrijving, gewoon kwestie van het juiste perspectief, geeft de auteur ook summier de politieke en economische context mee, maar daarom is het in dit boekje echt niet te doen.

Girolamo Santocono, Rue des Italiens, Cuesmes (Mons): Editions du Cerisier, 2001, 216 p.